

NAŠA MOČ

Naročnina znaša

celoletna . . . K 4.—
pololetna . . . „ 2.—
četrtnoletna . . . „ 1.—
Posamezna št. „ 0.10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Stev. 38.

V Ljubljani, dne 21. avgusta 1914.

Leto IX.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

NAŠIM ČLANOM!

Delavke! Delavci!

Vojska je! Izbruhnila je vojska v strašnem obsegu, vojska, kakršne svet še ni videl. Vojska vihra po Evropi in grozi tudi drugim delom sveta.

Napočili so hudi dnevi. Avstrija je morala potegniti meč, da se svojih sovražnikov obrani. Ramo ob rami z nami se bori naša zaveznica Nemčija. Vojska gre za našo čast, za našo kulturo, za našo svobodo in za našo bodočnost. Braniti moramo najvišje naše posesti proti zavrtnim sovražnikom. Več let smo gospodarsko trpeli vsled spletke naših zavratnih sosedov, s katerimi nismo mogli več živeti v miru, ker niso hoteli miru. Sarajevski zločin je bil pa tudi naši potrebnosti preveč. Zdaj se napravi red.

Navdušeno so odrinili naši hrabri vojaki na vojsko. Pomnožili bodo slavo avstrijskega orožja. Spremljajo jih noše vroče želje. Njih orožje odstrani ovire, ki so se stavile našemu napredku. Z navdušenjem so se podali naši vojaki na pot, da svojo nalogo izvedejo.

A tudi tisti, ki niso šli na vojsko, morajo domovini služiti. Svoje najboljšo moramo žrtvovati svoji bodočnosti. Tudi na čas po vojski moramo misliti. Sveta vojska, ki jo vojuje Avstrija za svojo svobodo in za svojo bodočnost, ne mine brez učenika za naš dušni napredek.

Pred novo dobo smo.

Krščanski stropovnjaki moramo izvesti visoke naloge. Če smo pred vojsko vse svoje moči posvetili, da delavstvo napreduje, mora biti po vojski to še višja naša zadeva. Dvigniti se mora gospodarski položaj delavstva, pospeševati delavski kulturni razvoj, prepričati in zgrajati na večnih resnicah krščanstva, ki je naše geslo.

Ustvarimo zato vse predpogoje. V naši zvezi se kršč. tobačno delavstvo razvija. Zvesta prijateljica naša je. Ohranimo jo krepko tudi za bodoče čase.

Člani! Tovarišice in tovariši! Vojska ne more in ne sme našega delovanja prekiniti. Ni za to tudi nikakega razloga. Vsak član izpolnjuj kakor v resnih časih svoje dolžnosti. Zveza bo pa svoje izpolnjevala. Zvezino načelstvo je sklenilo, da dovoli vsem, ki so odrinili na vojsko, podporo glede na orožne vaje po 30 h prispevalnemu razredu, da si dolžna po podpornem re-

du tega storiti. To dokazuje, da hoče Zveza po svojih močeh članom pomagati.

Predpogoj je pa, da tudi člani store nasproti Zvezi svojo dolžnost. Redno naj v svojo lastno korist vplačujejo prispevke in naj zvesto in trdne držijo skupaj. Če so zaupniki vpoklicani pod orožje, naj jih vodstvo takoj nadomesti. Res je sicer društvena postava med vojsko nekoliko omejena, a to društvenega delovanja ne ovira. Društveni shodi in seje se lahko prirejajo, samo vsaka seja in vsak shod se mora oblasti javiti, ki je upravičena, da dopušlje na nje svojega zastopnika. § 2. shodi niso zdaj dovoljeni.

Določba, da naj se vsa društva držijo strogo svojega delokroga, za nas ne pomenja nobene omejitve, ker smo se ga vedno strogo držali. Načelstva krajnih skupin prosimo, da naj tudi med vojsko natančno vpoštevajo neprekinjeno delovanje.

Bolj kot kdaj prej držimo zdaj skupaj. Kakor so se zbrali avstrijski narodi in so zato nepremagljivi, naj se spoje tudi člani naše Zveze, zglede neorganiziranim, da skupna volja in zvesta sloga osobito v sedanjih težavnih časih tvori edino varstvo v zvezi z idealnimi mislimi in smotri dovede k smotrom tudi v težavnih časih. Morebiti kdo še pristopi, ki je dozdaj hodil po svojih lastnih potih.

Vojska bo minula, solnce bo zopet sijalo na svobodno, srečno in če Bog da, večjo Avstrijo. V dobrih in slabih dneh pa bodi naše geslo geslo prevzvišenega našega vladarja, cesarja in kralja:

Z združenimi močmi!

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

USTANOVITEV URADA ZA VARNOST DELAVCEV.

Reprezentančna zbornica zedinjenih držav Amerike je sprejela načrt zakona, po katerem se ima v ministru delavstva, ustanoviti poseben urad za delavsko varnost (Buro of Labor Safety). Naloga novega urada, kateremu imenuje predsednik zedinjenih držav voditelja, je, študirati naprave za varnost delavcev in pa poklicne bolezni. Uspehi raziskav se morajo razglasiti.

Dalje se ima ustanoviti muzej za razstavo odobrenih naprav za preprečenje nezgod in za preprečenje, oziroma zmanjšanje poklicnih bolezni. Muzeju se priklapi preizkuševalnica, v kateri se bodo vršile preiskave in dejanske preizkušnje varnostnih naprav.

OBRTNO NADZORNIŠTVO ZA STAVBO VODNIH CEST V KRAKOVU.

Trgovski minister je v sporazumu z ministrom za notranje zadeve in ministrom za javna dela dne 26. maja t.l. izdal naredbo, s katero se ustanovi v Krakovu (Galicija) s 1. julijem 1914 posebna obrtno nadzorništvo za stavbo vodnih cest.

SPOLNITEV DELAVSKIH ORGANIZACIJ.

»Dežnik se rabi v času dežja«, zato si predviden človek nabavi dežnik že ob lepem vremenu, ker bi se mu sicer moglo pripetiti, da bi bil ob času dežja brez njega. Tako bi si moral tudi delavski stan pravočasno preskrbeti vsaj malo obrambo proti revščini v gotovih časih. V delavskih organizacijah bi se morala uvesti načela štedenja. Vsak organiziran delavec bi moral vsak teden ali mesec vložiti neko malo vsoto v hranilnico in se s tem izkazati pri organizaciji, ako ta sama nima hranilnice. Namesto nepotrebne pijače, za katero marsikateri delavec izmeče lepe vsote, naj se goji misel štedenja. Zelo malo ljudi je, ki bi si v resnici ne mogli prav nič dejati na stran za resne čase. Kulturno in socialno delo je, omejiti razdivjane strasti po veseljah in pijači. Spopolnimo torej v tem smislu delavske organizacije!

PREMIJE ZA OBRTNE POMOČNIKE.

Kako se kršč. socialci brigajo za povzdigo in ugled delavskega stanu, nam kaže sledeči sklep deželne zbornice na Nižje Avstrijskem:

1. V proračunu za leto 1915. je vpostaviti znesek najmanj 50.000 K, v svrhu razdelitev premij za obrtne pomočnike, ki so veliko let v enem podjetju.

2. Deželnemu odboru se naroča, da ako je le mogoče, še v tem zasedanju predloži deželnemu zboru predlogo o načinu in oddajalnih pogojih premij.

BOLNIŠKA BLAGAJNA ZA KMEČKE POSLE IN DELAVCE.

Nižje Avstrijski deželni zbor je v seji dne 22. maja sprejel sledeče predloge:

Deželnemu odboru se naroča:

1. V principu ustanoviti poselsko bolniško blagajno za kmečke posle in delavce.

2. Izdelati po vzorcu bolniške blagajne mesta Dunaja pravila za to bolniško blagajno in jih predložiti v odobrenje deželnemu zboru, ter preskrbeti vsa potrebna predela, da se more blagajna čimprej ustanoviti.

3. Pravila je predložiti deželnemu zboru, ako mogoče že v tem ali pa začetku prihodnjega zasedanja.

Kakor se vidi, na Nižje Avstrijskem nočejo čakati v tem oziru na splošno socialno zavarovanje. Imajo najbrže prav!

Slovenski železničar.

PREDPIS,

kako postopati z železniškimi uslužbenci ako so poklicani k izpolnjevanju vojaško-službenih obveznosti.

(Sklenjeno in odobreno na konferenci ravnateljev vseh avstrijskih železnic z dne 27. novembra 1890. Tem sklepom se je pridružila večina lokalnih železnic.)

1. Ob vpoklicu v prezenčno službo.

§ 1. Z dekretom stalno nastavljeni uslužbenci (uradniki, poduradniki in drugi), aspiranti in z dekretom proti mesečni ali letni plači provizorično nastavljeni, najmanj že eno leto na kakem sistemiziranim mestu zaposleni, ki so poklicani, da odslužijo postavno predpisano dobo, v linijo, k vojni morarici, v avstrijsko ali ogrsko domobranstvo, ali če pripadajo domobranstvu, nadomestnim rezervam in so pozvani k vojaškemu izšolanju, končno vsi, ki imajo pravico kot eno ali dvoletni prostovoljci, dobe za čas njih prezenčne službe dopust. Plače se ustavi, eventualno posedana naturalna stanovanja se morajo izprazniti in zapustiti. Z dnem, ko po prestani vojaški službi ali po predčasni oprostitvi in po preteku dopusta dotični zopet svojo prejšnjo železniško službo nastopi, se mu vsi redni prejemki zopet nakažejo. Kdor se ne bi v teku 30 dni po dovršeni vojaško-službeni obveznosti pri železnici k zopetnemu vstopu javil, se smatra kot prostovoljno izstopivši. Ob povratku se vsak zdravniško preišče in če bi morda za službo pri železnici ne bil več sposoben, se z njim, ako je član penzijskega ali provizijskega sklada, postopa ravno tako, kakor če bi si konstatirano nesposobnost nalezl v železniški službi. Isto velja tudi za družine, ako bi železničar pri vojakih umrl v nobenem slučaju pa se ne prišteva kakih službenih let, ako nespособljajoča ponesrečba izvira iz časa vršitve vojaško-službene obveznosti. Usluženec ni primoran prispevkov v penzijski ali provizijski sklad plačevati, dokler so mu prejemki ustavljeni; pač pa jih odrajuje lahko prostovoljno, da se članska doba šteje nepretrgoma.

§ 2. Vsi, pri katerih se ne dajo po § 1. uveljaviti, se z dnem odhoda k vojakom smatrajo izstopivšim in se jim sleherni prejemki ustavijo.

Zaradi resnice.

Spisal Iv. Baloh.

Gori na vrhu Strmca je stala samotna gostilna. Cesta, vedno polna potnikov in vozov, je peljala čez visok klanec mimo nje iz ene v drugo dolino. Obširni gozdi so se raztezali po hribu polni gostega bukova in cele dolge vrste vozov naloženih z drvmi so se pomikale po cesti doli neprenehoma dan za dnem. Ni čuda, da je imela gostilna živahen promet, vedno obilo gostov. Vsak voznik je počakal tukaj vsaj za par ur s svojo tovorno živino, da se je odpočila, in vsak potnik je tu počakal ter se nekoliko pokrepčal. Gostilna je bila na dobrem glasu; tudi izletniki iz bližnjega trga so jo ob poletnem času radi obiskovali, četudi je bila bolj oddaljena, a postrežba je bila izborna in gospodar zelo ujuden. Kovač — njen lastnik — je bil mož že precejšnjih let, majhen, čokat, suhega ne posebno prijaznega obraza. Na njem ni bilo nič posebno priključivega. A kadar je prišel med svoje goste, je bil prijazen, postrežljiv, da je bil z njim zadovoljen delavec, kmet in gospodar. Če je bil pa redkobeseden, se je rajše zaprl v svojo spalnico, gostje so pa rekli, da ga gotovo jezi njegova družina, da ima veliko skrbi pri gospodar-

stvu in kupčiji z lesom. Na gostilni je bil sam s svojo soprogo, gostom je stregla natakara, ki je bila obenem dekla, hlapci, ki so sekali in prevažali les, so se pa le zvečer vračali domov. Ker sta bila sama, je Kovač večkrat svetoval kak prijatelj, naj se rajši preseli v trg, vse naj proda, čemu se ubija, saj nima otrok, a Kovač se nikakor ni hotel sprijazniti s to mislijo ter rekel, da rajše umrje tukaj, kakor bi živel v trgu, saj je tukaj kakor kralj v svojem kraljestvu. Nobeden mu ni na potu, nihče ga ne moti.

Njegova glavna trgovina je bila lesna obrt. Pokupil je posamezne parcele, posekal, kar je bilo dovolj doraslega bukovega lesa, sežagal, sesekal ter spravil kot deske ali kot drva na trg. Imel je pogodbo s tržaškim veletrgovcem, da je vsako leto odposlal cele vagonne bukovih drv. Dobiček pri metru sicer ni bil velik, ali pri veliki množini se je le precej poznalo. Zato so imeli vsi Kovača za bogatino. Resnica pa je bila, da Kovač denarja kot takega ni veliko imel, pač pa posestvo, in to lepo posestvo brez dolga in pa veliko premoženja v blagu.

S svojimi hlapci je imel Kovač veden križ. Ni jih plačeval slabo. Saj so veliko trpeli in za trdo delo so zahte-

vali tudi dobro plačilo. Hlapcem pa je postavil na čelo Kovač — Janeza, ne več mladeniča, ampak moža v najboljših letih. Ni bil še dolgo pri njem, komaj pol leta, ampak Kovaču se je priljubil, ker je bil priden in ni bil — pijanec. Z drugimi je imel vedne sitnosti. Dal jim je dobro plačo in dobro hrano, a bili so nevhvaležni, napili so se, cel dan postavili, Kovač pa, ker ni bilo delavcev dobiti, je moral potrpeti. Janez ni delal pri Kovaču še pol leta, ker je bil pa vreden in trezen, postavil ga je za prvega, da je les meril in redoma naprej pošiljal. In te službe je bil Janez silno vesel. Popreje je delal v tovarni. Delo je bilo težko, a nevarno, zaslužek dober, in kar je bilo ostalo, je Janez prihranil. Živel je v zakonu že srečno pet let, in žena mu je podarila dva cvetoča dečka. Ker je bilo stanovanje drago, je kupil Janez staro leseno kočjo, ki sicer ni bila veliko vredna, ampak za priprostege delavca in za majhno družino je bila dosti velika. Vsaj pregnati ga iz nje ni mogel nobeden, bil je sam svoj gospodar. Toda časi so se spremenili, tovarna je izgubila delo in veliko delavcev je bilo odpuščenih. Med njimi tudi Janez. Kam sedaj? Res da je imel na strani še par krajcarjev in da je družina živela skromno, ali brez dela živeti on ni

mogel. Drugi delavci so šli po svetu, on je imel kočjo, družino — vse pustiti bi bilo hudo. Povprašal je tuintam. Nazadnje je dobil službo pri Kovaču. Ni bil navajen tega dela, ampak privadil se je. Ko ga je gospodar odstavil od težkega dela ter ga postavil za nadhlapca — pregledovalca, mu je bila ta služba celo draga, saj se mu tako prijetno še ni nikoli zgodilo in tako dobre plače še nikoli ni imel. Cel teden je bil pri Kovaču v delu, vsako soboto pa je šel k svojim dragim domačim, četudi so bili od Strmca dobro uro oddaljeni. Taka sreča je vladala v Janezovi družini in ni ga bilo lepšega dneva, kakor v nedeljo, ko so bili v domači koči vsi zbrani pri skupnem obedu.

Kovač je Janeza rad imel, tudi Janez svojega gospodarja. Vendar pa se mu ta človek nikoli ni mogel popolnoma priklopiti. Res, dobro ga je plačal, bil tudi prijazen z njim, pa le malo in redko je govoril; zdelo se mu je, da leži med njima nekaj težkega, nekaj neodkritnega . . .

Janez ni imel Kovača za hudobnega človeka, ne, mislil si je, da ga moré skrb, muči naduha, težé leta. Pa ni bilo tako!

II. Ob vpoklicu k orožni vaji.

§ 3. Z dekretom stalno nastavljeni uslužbenci (uradniki, poduradniki in drugi), aspiranti in z dekretom proti mesečni ali letni plači provizorično nastavljeni, najmanj že eno leto na kakem sistemiziranem mestu zaposleni železničarji, dobe, če so poklicani k perijodičnim orožnim vajam za ves čas potrebnega dopusta neskrajšano plačo in stanarino. O osebnih dokladah velja isto kakor o plačah. Za čas tega dopusta se prispevki za penzijski in provizijski sklad odračunajo normalno od plače, članstvo torej ne preneha nič.

2. Vsi drugi, na sistemiziranih mestih nastavljeni, ki ne spadajo pod § 1., oziroma § 3., odstavek 1., tudi di-jurnisti (težaki pa ne), dobe, če so vpoklicani k perijodičnim orožnim vajam, potreben dopust in:

a) če so oženjeni in žive skupno z ženo in otroci ali če so vdovci z otroci, ali če so samci in preživljajo v skupne mgospodarstvu svoje uboge in delanezmožne starše, brate ali sestre, polovično pristojbine;

b) drugače se jim za čas orožne vaje vsi prejemki ustavijo.

Težake se smatra kot izstopivše, toda s pridržkom, da se jih po potrebi zopet v delo sprejme, če niso prej dvignili v provizijski sklad že vplačane prispevke.

III. Ob mobilizaciji ali vojni.

§ 4. Z dekretom stalno nastavljeni uslužbenci (uradniki, poduradniki in drugi), nadalje aspiranti in z dekretom proti mesečni ali letni plači provizorično nastavljeni, najmanj že eno leto na kakem sistemiziranem mestu zaposleni, ako ob mobilizaciji ali vojni stopijo v aktivno službo v armadi, pri vojni mornarici, pri domobranstvu ali v črni vojni, dobe dopust za nedoločen čas in:

1. Če pripadajo stanju moštva in če a) so oženjeni in žive skupno z ženo in otroci, ali česo vdovci z otroci, ali pa da so samci ter preživljajo v skupnem gospodarstvu svoje delanezmožne in ubožne starše, brate ali sestre od dne odhoda k vojakom pa do dne povratka iz aktivne službe polovično plačo in polno stanarino;

b) v nasprotnem slučaju se izplača pri odhodu k vojakom enkratna mesečna plača in če preteče do povratka več kakor šest mesecev, ob zopetnem vstopu v železniško službo zopet ista vsota.

2. Če pripadajo stanju vojaških gazistov in če

a) so oženjeni in žive skupno z ženo in otroci, ali če so vdovci z otroci, ali samci, ki preživljajo v skupnem gospodarstvu svoje delanezmožne in ubožne starše, brate ali sestre, tretjino mesečne plače in stanarino. Ako bi pa vojaška gaža (brez stranskih pristojbin) ne dosegla ali presešla polovično mesečno plačo z stanarino vred, tedaj se leti prejemki nakažejo v polovični izmeri.

b) V nasprotnem slučaju se izplača pri odhodu dvanajsti del letne plače z stanarino vred.

Ves čas, dokler stoji vpoklicanec pod orožjem, se všteje polno v dobo članstva pri penzijskem ali provizijskem skladu.

Prispevki k penzijskemu in provizijskemu skladu se računajo od polne plače in se odtegnejo od nakazil; za tiste uslužbenca pa, ki za čas vojne ne bi dobivali od železnice nikake plače, zalaga prispevke uprava proti naknadnemu povračilu v obrokah od plače, penzije ali od provizije.

§ 5. Po končani vojni se vsak vrnivši se ter z dekretom nastavljeni uslužbenec po železniškem zdravniku preišče, je-li za železniško službo še sposoben ali ne. Izpade preiskava zanj neugodno, tedaj se z njim, ako je član, postopa po pravilih penzijskega ali provizijskega zavoda tako, kakor da bi bil postal nesposoben v železniški službi. Slednje velja tudi za ženo in otroke v slučaju, če bi železničar med izpolnjevanjem njegovih vojaških dolžnosti umrl. Vendar se leta ne vštejejo v dobro, kakor je to pri poškodbah v železniški službi običaj.

§ 6. Provizorično nastavljeni uslužbenci, na katere se ne nanaša § 4., odstavek 1., ki pa služijo železnici že najmanj eno leto, se z dnem vstopa pod orožje odpuste in dobe — izvzemši težaki — poleg do dne izstopa zaslužene plače še enkratno celomesečno plačo na roko.

Provizorično nastavljeni, ki niso služili železnici še eno leto in težaki se smatra z dnem odhoda kot izstopivši in se jim istočasno vsi prejemki ustavijo.

Uprava južne železnice je razglasila, da bo dovolila družinam mobiliziranih uslužbencev izredne podpore, ter je že ukazala, da se ji tozadevne

prošnje pošljejo nemudoma v presojo potrebe. Gotovo stori c. kr. železn. ministrstvo za uslužbenca državnih železnic isto.

Rudar.

Poleg kmetijstva je gotovo najvažnejša industrijska stroka rudarstvo. Brez rudarstva bi ne bilo premoga, železa, svinca in drugih za javno gospodarstvo nujno potrebnih rudnin. Vsled tega pa tudi zavzema gorniško delavstvo prvo mesto. Gornik razkopava zemljo in razstreljuje skale globoko pod zemljo, ter išče dragocene rude in jo pošilja na površje, kjer se pretvori in porabi v koristne in potrebne namene. Delo gornika (rudarja) je nevarno. Izpostavljen je nevarnosti eksploziji plinov, podsutja in zaliva vode. Delo samo je težko in vsled pomanjkanja čistega zraka v jamah, velikokrat zdravju škodljivo. In kakor kaže sledeča razpredelnica, tudi zaslužek z ozirom na veliko nevarnost dela ni nič kaj posebnega.

Število in povprečni zaslužek pri avstrijskem gorništvu v letu 1912 je bil:

Vrsta gornišstva (delavska kategorija)	Povprečno na leto delavcev	Letni zaslužek v K	Šihtni
a) Premogarstvo: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	42808 4086 14262	1120-30 929-12 1016-99	4-05 3-23 3-25
b) Rjavi premog: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	28333 6893 14198	1257-03 1082-30 1075-03	4-47 3-67 3-57

Vrsta gornišstva (delavska kategorija)	Število delavcev, za katere je veljal sledeči delavni čas (vštevni vhod in izhod ter odmore):						Skupno
	do 8 ur	čez 8 do 9 ur	čez 9 do 10 ur	čez 10 do 11 ur	čez 11 do 12 ur	nad 12 ur	
a) Premogarstvo: Število V odstotkih (%)	7554 10-63	48596 68-38	3349 4-71	4313 6-07	7255 10-21	4 0-00	71071 100-00
b) Rjavi premog: Število V odstotkih (%)	8392 15-43	29116 52-55	4609 8-48	6506 11-97	5549 10-21	195 0-36	54367 100-00
c) Železna ruda: Število V odstotkih (%)	70 1-29	95 1-75	152 2-79	2429 44-64	2695 49-53	— —	5441 100-00
d) Solinarstvo: Število V odstotkih (%)	2719 81-73	63 1-89	141 4-24	52 1-56	352 10-58	— —	3327 100-00
e) Zemeljski vosek: Število V odstotkih (%)	718 70-39	— —	— —	27 2-65	275 26-96	— —	1020 100-00
f) Drugo gornišstvo: Število V odstotkih (%)	4312 42-62	2016 69-93	1146 11-33	1593 15-75	1049 10-37	— —	10116 100-00
Skupno gornišstvo: Število V odstotkih (%)	23765 16-35	79886 54-96	9397 6-47	14920 10-26	17175 11-82	199 0-14	145342 100-00

Predstoječa razpredelnica nam kaže delavni čas po posameznih panogah gornišstva (rudarstva). Največji del gornikov dela za en šiht 8 do 9 ur in to so večinoma premogokopi. Tudi od 11 do 12 urni šiht je še močno zastopan in tukaj prevladujejo zopet premogarji. Zelo na slabem so bili v tem letu železnorudniški delavci. Ti so imeli po veliki večini 10 do 12 urni šiht. Kakor nam kaže delavna doba solinarjev, imajo gorniki državnih podjetij delavni čas najboljše urejen. Tudi rudarji v Idriji imajo osemurni šiht, ki pa v poročilu niso posebej navedeni.

Črna vojska.

Ob splošni mobilizaciji je bila tudi črna vojska deloma pod orožje vpoklicana. Potrebno je, da znamo, kaj da je črna vojska in kakšne postave da veljajo zanjo.

Po § 2. postave 6. junija 1886 so dolžni, da vstopijo v črno vojsko vsi za obrambo sposobni državljani, ki ne pripadajo armadi, vojni mornarici, nadomestni rezervi ali deželni brambci, od tistega leta, ko dokončajo svoje 19. leto do konca tistega leta, ko dopolnijo 42. leto. Črnovojniki so zato zdaj vsi tisti avstrijski moški državljani, ki so bili rojeni od 1. januarja 1872 do 31. decembra 1895, seveda izvzemši tistih, ki itak že pripadajo armadi.

Pojma »sposoben za obrambo« postava ne določuje. Vzorca za vodstvo črnovojnikov, takozvane listine črne vojske določajo, da izključujejo sposobno za črno vojsko brezpogojno sledeče hibe:

1. Slepota, siva mrena in druge neodstranljive napake obeh oči, ki popolnoma in trajno izključujejo delo-zmožnost.
2. Gluhota obeh ušes.
3. Pomanjkanje ali popolna nepopravljivost ene roke ali ene noge.
4. Protinravna zadnjica.
5. Božjast.
6. Kretinizem.
7. Sodno proglašena blaznost, norost ali vztrapanost.
8. Pritiklava postava.
9. Pohabljenost, izvrženje, nezdravljiva bolezen telesa, v kolikor je

Umrl je v noči dne 17. t. m. nadzornik in postajenačelnik gospod Fr. Sustersič v Ljubljani po dolgi in mučni bolezni. Bodi mu zemljica lahka!

Vrsta gornišstva (delavska kategorija)	Povprečno na leto delavcev	Letni zaslužek v K	Šihtni
c) Železna ruda: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	3934 171 1438	1287-78 919-49 1030-66	4-40 3-16 3-56
d) Solinarstvo: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	1726 1090 830	1149-30 820-28 935-64	3-83 2-74 3-13
e) Zemeljski vosek: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	653 76 259	804-40 636-05 643-80	3-10 2-37 2-41
f) Drugo gornišstvo: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	5911 452 2822	889-57 875-84 973-26	3-58 3-11 3-27
Skupno gornišstvo: Kopači in prevažarji Drugi odrasli jam-ski delavci Odrasli dnevni delavci	83365 12768 33809	1163-53 998-74 1033-44	4-16 3-42 3-39

Iz terazpredelnice je razvidno, da za službo v avstrijskih rudnikih kopači povprečno K 4-16. V resnici zaslužijo nad štiri krone le premogarji, vsi drugi imajo nižje zaslužke.

Delavni čas pa je bil v l. 1912 urejen, kakor kaže naslednja razpredelnica:

Vrsta gornišstva (delavska kategorija)	Število delavcev, za katere je veljal sledeči delavni čas (vštevni vhod in izhod ter odmore):						Skupno
	do 8 ur	čez 8 do 9 ur	čez 9 do 10 ur	čez 10 do 11 ur	čez 11 do 12 ur	nad 12 ur	
a) Premogarstvo: Število V odstotkih (%)	7554 10-63	48596 68-38	3349 4-71	4313 6-07	7255 10-21	4 0-00	71071 100-00
b) Rjavi premog: Število V odstotkih (%)	8392 15-43	29116 52-55	4609 8-48	6506 11-97	5549 10-21	195 0-36	54367 100-00
c) Železna ruda: Število V odstotkih (%)	70 1-29	95 1-75	152 2-79	2429 44-64	2695 49-53	— —	5441 100-00
d) Solinarstvo: Število V odstotkih (%)	2719 81-73	63 1-89	141 4-24	52 1-56	352 10-58	— —	3327 100-00
e) Zemeljski vosek: Število V odstotkih (%)	718 70-39	— —	— —	27 2-65	275 26-96	— —	1020 100-00
f) Drugo gornišstvo: Število V odstotkih (%)	4312 42-62	2016 69-93	1146 11-33	1593 15-75	1049 10-37	— —	10116 100-00
Skupno gornišstvo: Število V odstotkih (%)	23765 16-35	79886 54-96	9397 6-47	14920 10-26	17175 11-82	199 0-14	145342 100-00

leznorudniški delavci. Ti so imeli po veliki večini 10 do 12 urni šiht. Kakor nam kaže delavna doba solinarjev, imajo gorniki državnih podjetij delavni čas najboljše urejen. Tudi rudarji v Idriji imajo osemurni šiht, ki pa v poročilu niso posebej navedeni.

vsaka vporabljenost in pridobitna zmožnost popolnoma in trajno izključena.

V smislu § 36. odloka ministrstva za deželno brambo 19. januarja 1887, ki obsega predpise o organizaciji črne vojske, se morajo vsi vpoklicani črnovojniki pregledati, če so telesno sposobni za tisto službo, za katero so jih vpoklicali.

Tisti državljani, ki pristopijo prostovoljno v armado, preden se prične za nje črnovojniška dolžnost, služijo še deset let v črni vojski potem, ko so dopolnili svojo postavno službeno dolžnost v armadi.

Vpokojeni častniki ali vojaški uradniki in tisti častniki ter vojaški uradniki, ki so jih premestili v izven službeno razmerje armade, mornarice in deželne brambe, so črnovojniški dolžnosti podvrženi do dokončanja 60. leta.

Črnovojniški dolžnosti podvržene so nadalje vse tiste korporacije, ki so vojaškega značaja, oziroma, ki nosijo vojaške znake, v zmislu § 26. zgorajšnje navedbe oborožene meščanske milice in strelski zbori in vojaška veteranska društva.

Oproste se v zmislu § 15. črnovojniške dolžnosti tisti črnovojniki, ki so za preskrbovanje zadev javne službe na svojem službenem mestu neobhodno potrebne. Oproščenja pa ne more zaprositi črnovojenik sam, marveč le tista oblast ali obratni zavod, ki smatra dotičnika za neobhodno potrebnega.

V črno vojsko se lahko prijavijo tudi prostovoljci, a le osebe, ki še niso 19 let stare ali pa, ki so že stare nad 42 let.

Po § 3. črnovojniške postave se razdele črnovojniki v dva poziva. Prvemu pozivu pripadajo vsi črnovojniki, ki so bili rojeni v letih 1877. do leta 1895., torej do 31. decembra tistega leta, ko bodo dopolnili 37 let. Drugi poziv obsega vse črnovojnike od 1. januarja tistega leta nadalje, ko dopolne 38. leto do 31. decembra tistega leta, ko so stari 42 let, zdaj torej vsi tisti, ki so bili rojeni v času od 1. januarja 1872. do 31. decembra 1876.

Vpoklicati se sme črna vojska le, če grozi in kolikor časa traja vojna nevarnost ali vojska. Vpokliče in razpusti se na cesarjevo povelje. Postavo ne razločuje med obema pozivoma. Mero-dajni so le umestnostni razlogi, če se vpokliče samo črna vojska prvega ali če se oba poziva vpokličeta.

Glede na uporabo črne vojske pa postava med obema pozivoma razločuje.

§ 5., tretji odstavek postave določa: Med vojsko se v izrednih slučajih potrebe, če za vzdrževanje stalne voje (vojne mornarice) in postavno vojno višino ne zadoščajo nadomestni rezervisti, kakor tudi za izpopolnitev deželne brambe na postavno vojno stanje po potrebi in za dobo neobhodne potrebe vojne moči lahko pritegnejo, dokler vojska traja, črnovojniki prvega poziva. Ti črnovojniki se pa morajo po končani vojski takoj odpustiti. Pritegnitev se mora pričeti z najmlajšim starostnim razredom. Direktno prideliti armadi ali deželni brambi se morejo le črnovojniki prvega poziva.

Sicer se pa prvi in drugi črnovojniški poziv ne razločujeta. V črnovojniške bataljone, ki se ustanove, se uvrste črnovojniki obeh pozivov, in sicer od prvega poziva tisti za orožje sposobni črnovojniki, ki jih niso pritegnili za nadomestilo armade, vojne mornarice ali deželne brambe, od drugega poziva pa vsi za orožje sposobni črnovojniški obvezanci.

Črnovojniki prvega in drugega poziva, ki se ne vporablja v armadi, vojni mornarici ali v črnovojniških bataljoni, se v zmislu § 25. ministrske odredbe po njih osebni porabljenosti ali po njih meščanskih poklicih pritegnejo lahko za druge službe v vojne namene. Lahko se porabijo v raznih armadnih zavodih, za rokodelstvo, za sanitetno službo, za preskrbovalno službo, pri trenu, pri utrdbnih ali komunikacijskih delih, pri zasebnih podjetjih za pokritje potrebščin oborožene sile, in sicer po potrebi. Za te službe se vpokličejo predvsem tisti črnovojniki, ki niso vojaško izurjeni.

Črna vojska se lahko v Avstriji vporablja na vsakem poljubnem kraju. Če pa obstoji nevarnost, se lahko po cesarski odredbi, ki se predloži državnemu zboru naknadno v odobrenje, vporabi tudi na Ogrskem, v Bosni in v inozemstvu.

Vsi črnovojniki so od dneva vpoklicanja nadalje podvrženi vojaškim postavam in predpisom. Med časom vporabe nosijo, v kolikor ni za vojaško obleko preskrbljeno, tudi med aktivno službo svojo civilno obleko in dobe za to vsak dan 20 vin. odškodnine. V tem slučaju dobe tudi na daljavo dobro viden črno-rmeni trak, ki nosi številko črnovojniškega bataljona. Vsak črnovojenik dobi tudi legitimacijski list, ki ga mora vedno skrbno čuvati, da se lahko izkažejo v vseh okoliščinah kot četa, ki je pod mednarodnim varstvom.

Črnovojniki, ki si niso na jasnem o svojem službovanju, store najboljše, da povprašajo pri svojem črnovojniškem poveljstvu.

Postava o vojnih dajatvah.

Koncem leta 1912. se je vočigled zmed na Balkanu sprejela postava, ki določa vojne dajatve civilnega prebivalstva ob slučajih vojske. Postava je važna in je zdaj, ko je razglašena mobilizacija, v veljavi. Prizadeva lahko vsakega in zato morajo biti njena določila vsakomur znana.

Postava o vojnih dajatvah se uporablja le ob mobilizaciji ali če se upostavi armada v vojno stanje in velja le toliko časa, dokler traja vojna nevarnost ali pa vojska. Po postavi določene dajatve se pa ne zahtevajo lahko samo za armado samo, marveč tudi za vse obrambne zadeve, ki so koristne in potrebne v vojski. Deželno brambno ministrstvo je določilo te postave 26. julija 1914 uveljavilo.

Vojne dajatve se morajo omejiti le na neobhodno potrebo in se mora plačati odškodnina.

Dajatve so:

1. Osebno delo za vojne namene.
2. Pridelitev tvorničskih obratov.

3. Pridelitev voz, motornih voz in živine.
4. Poraba prometnih sredstev.
5. Stanovanje, hrana, krma.
7. Dolžnost občin za bolniško strežbo, shranjevanje blaga in podobno.

Osebo delo za vojne namene.

Osebo delo za vojne namene se sme zahtevati le izven vojne črte in to le, če dela ne morejo izvesti prostovoljni delavci ali ap črnovojniki. Prigledajo se lahko vsi moški do 50. leta, če morejo delati. Mlajši delavci naj se ločijo od starejših in naj se delo, če le mogoče, tako razdeli, da je primerno delu vpoklicanih. Oproščeni so osebe vojne dajatve:

- a) ki niso dušno ali telesno za to delo sposobni;
- b) državni in drugi javni uradniki, nadalje gotove osebe, ki sicer pripadajo armadi, a ki se radi važnih interesov oborožene sile ali javne službe puste na svojih mestih kakor tudi taki črnovojniki. Končno so osebe vojne dajatve oproščeni duhovniki v pastirski službi. Od dlje trajajoče službe izven domače občine so oproščeni:

1. samostojni kmetje, lastniki tvornic in obrtniki;
2. take osebe, ki so potrebne za obstoj rodbine.

Postava sama seveda ne navaja, h kakim delom se kdo lahko pritegne. Civilisti pri vojaških delih so podvrženi vojaški disciplinarni oblasti.

Delo se plača, in sicer z dnino in se povrnejo potni stroški. Če dobe vpoklicanci tudi hrano, se jim ta vsota odtegne od plače. Bolniški strežniki se dnevno odškodujejo z 8. kronami, pomožni sanitetni strežniki, vozniki motorjev, mehaniki, mašinisti, izprevodniki ali kovači, delovodje pri gonjenju živine dobe 5 kron, ostale osebe pa 3 krone dnevno. Če kdo oboli, ima pravico do brezplačnega zdravljenja v vojaškem sanitetnem zavodu. Kdor postane trajno za delo nesposoben, zadobi pravico do vojaške preskrbnine, če umre, zadobe svojci tiste pravice, ki jih imajo svojci umrlih vojakov.

Rodbine k osebnim dajatvam vpoklicanih oseb imajo pravico do podpor v tisti meri, kakor svojci mobilizirancev.

Pritegnjenje tvornic.

Lastniki obratov in tvornic so dolžni, če to vojaška oblast zahteva, da morajo naprej voditi svoj obrat ali ga pa prepustiti z osebo vojaški oblasti. Če prevzame vojaška oblast obrat, ga preceni komisija. V takih obratih zaposleni delavci, ki niso nad 50 let stari, v teh obratih ne morejo službe odpovedati in so tozadevno odpravljena določila obrtnega reda. Iz dela se izstopi le, če nastopi kak oprostilni razlog od vojne dajatve. Pač pa smejo delo zapustiti pod običajnimi razlogi delavci, ki so stari nad 50 let. Plača ostane neizpremenjena, pač pa so podvrženi delavci vojaški kazenski in disciplinarni moči.

Določila o bolniški, nezgodni in o smrtni odškodnini so tista, ki veljajo za ostale k osebnim dajatvam vpoklicane osebe.

Ostale vojne dajatve.

Zahtevati sme nadalje vojna oblast, da ji da na razpolago vsak lastnik svoj voz s priprego.

Lastnik avtomobila se lahko obveže, da da na razpolago avtomobil s šoferjem in z upravo, ravno tako lastniki aeroplanov, zrakoplovov in vodnih vozil. Vsa zasebna pota, mostovi, viadukti se lahko vporabljajo, kakor tudi brodovi. Železnice, brzojave, telefone, ki so lastnina zasebnikov, lahko vojaki vporabljajo. Vsi lastniki zemljišč so dolžni, da jih izroče proti odškodnini vojaškim namenom. Stanovanja lahko vporabijo za nastanjenje, stanovalci morajo za nastanjenje skrbeti in oddati se mora hrana in krma. Občine so dolžne, da prepuste svoje bolnišnice ali da ustanove zasebne bolnišnice in da sprimejo v varstvo reči.

Oblasti in pravna sredstva.

Vojne dajatve se lahko tudi s silo izsilijo. Pač so dopustna pravna sredstva radi zahtevane obveznosti, o katerih razsojajo politične oblasti. Proti tem razsodbam so dopustne pritožbe na deželne vlade, proti tem pa na brambno ministrstvo. Priziv pa nima odločilne moči.

Odškodnina in povračilo naj se po možnosti plača v gotovini; če pa to ni mogoče, se vstavi potrdilo, ki se tako le uveljavi:

Prijava odškodnine.

Če se povračilo ali odškodnina ne plača v gotovini in če stranka z odškodnino ni zadovoljen, lahko svoje zahteve pri pristojni občini ustmeno ali pismeno prijavi. To mora storiti v šestih mesecih vračunski dan, ko se veljavnost vojnih dajatev zopet odpravi.

Ravno to velja tudi za prijavo ali za izkaz preskrbovalnih zahtev tistih delavcev, ki pri vojnih dajatah pone srečijo. O teh zahtevkih uvedejo poizvedbe okrajne komisije, v katerih sta dva zastopnika občine, en finančni uradnik, en zastopnik vojaštva in en zapisnikar. Podobno sestavljena deželna komisija pregleda poizvedbe in komisija sestavljena iz zastopnikov vojne, deželno brambnega in finančnega ministrstva razsodi. Pritožbe ni. Vse tozadevne vloge so proste kolkov.

Dobrodelne naprave.

O dovolitvi počitnic delavcem in nastavljenjem v Švici, je bila izdana nova statistika, ki se je izdala po naročilu švicarske družbe za propeh mednarodnega delavskega varstva. Po tej statistiki je v letu 1910. od 7900 tovarniških obratov Švice, dovolilo dopust svojim delavcem, nastavljenjem in poslovojem 949 (12 odstotkov). Od 328.000 delavcev je bilo te dobrote ude-

leženih le 26.158 (8 odstotkov). 2611 jih je imelo do tri dni, 12.255 več kot tri dni — do enega tedna, 2027 nad en teden do dveh tednov in 69 več kot dva tedna dopust. Plače dopusta so znašale 782.857 frankov. 791 delavcem se je v 38 podjetjih mezda izplačala le delno, 96 odstotkov vseh podjetij pa je izplačevalo polno mezdo. Najugodnejše so dopustne razmere pri trgovskem osebju in tehničnih nastavljenjih. Prvih je dobilo dopust 17 odstotkov, drugih pa do ene tretjine. Nastavljencev v bankah le 4 odstotke ni dobilo dopusta.

Zvezina obvestila.

Poročilo blagajne za II. četrtletje 1914.

Dohodki:	
76.398 tedenskih prispevkov a 30 h . . .	K 22.919-40
1.700 tedenskih prispevkov a 40 h . . .	680—
96 vpisnin a 40 h	117-72
5.886 zveznih prispevkov a 2 h	38-40
4 vpisnine a 20 h	—80
Obresti	563-96
Koledar	312—
Strokovna glasila	4-50
Brošure	3-14
Strokovna komisija	281—
Dobro skupin	46-01
Razno	7-80
Vsota	K 24-974-73
Vsota 31. marca 1914	„ 41.373-06
	K 66.347-79

Izdatki:	
Bolniška podpora	K 13.192-96
Porodnicam	1.580—
Mrtvaščine	240—
Podpore ob orožnih vajah	9-82
Obresti skupinam	2.358-41
Plače in nagrade	1-410—
Strokovni listi	1.658-30
Pisarniški izdatki	433-21
Tiskovine	167-80
Knjige in časopisi	21-31
Bolniške blagajne in zavarovalnina	146-40
Seje, delegacije	156-50
Zapisnik občnega zbora	398—
Koledar	25-32
Rezervnemu zakladu	222-38
Strokovna komisija	395-71
Nom. K 5000 avstrijskih zakladnic	4.755-07
Povračilo skupinam	307-05
Razno	63—
Vsota	K 27.561-87
Vsota 30. junija 1914	„ 38.786-62
	K 66.347-79

Izkaz premoženja:

Stanje blagajne	K 38.786-62
Vrednostni papirji	13.015-50
Deleži	5.200—
	K 57.002-12

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jože Gostinčar**.
Tisk Katoliške Tiskarne.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v New-York

francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (šifkartje) za francosko linijo iz Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike v staro domovino, po najnižji ceni

In brezplačna poslanila doje samo

ED. ŠMARD

potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v hiši „kmetске posojilnice“.

Pristopajte k Jugoslovan. Strokovni Zvezi!

IZBIRA JE LAHKA.

kajti kakovost odloča.

Dišave pravega

: FRANCKA :

njegova sestavina in izborna kava odlikujejo tega k najboljšemu kavinemu pridatku, kateri Vas stalno zadovolji.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA

Mestni trg 18.

Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vezent, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov, zavratin, volne, bombaža, sukanca itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov

Avgušt Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na **štedilna ognjišča in peči**

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovolj znanen popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

Glede uporabe ženskih oseb stavi zakon tudi nekaj omejitev, in sicer v § 94., zadnji odstavek, in v § 96. b. 3. odstavek.

Uporabljati otroke med dopolnjenim 12. in dopolnjenim 14. letom v tovarnah je splošno prepovedano, dovoljeno pa je to pri ostalih obrtnih opravilih, toda pod pogojem, da ne delajo na dan več nego osem ur, da delo ne škoduje njih zdravju in telesnemu razvitku in da jih ne ovira v izpolnjevanju šolske dolžnosti. — Dolžnost, obiskovati šolo, traja do dovršenega 14. leta, in le otrokom na kmetih in otrokom revnih slojev v mestih se smejo v tem pogledu dovoljevati primerne olajšave, toda šele potem, ko so najmanj šest let obiskovali šolo. Da se ta dolžnost izpolnjuje, za to so odgovorni po splošnem ljudskošolskem zakonu z dne 14. maja 1869 (drž. zak. št. 62) starši, oziroma njih namestniki, pa tudi lastniki tovarn in obrtnih podjetij.

Pri ponočnem obrtnem delu se v obče mladostni delavci ne smejo uporabljati (§ 95., 1. odstavek), razun pri onih vrstah obrtov, katerim to dovoli trgovinsko ministrstvo. Min. naredba z dne 27. maja 1885, drž. zak. št. 84, ureja in dovoljuje pod nekaterimi pogoji ponočno delo mladostnih delavcev v sledečih obrtih: 1. Industrija za izdelovanje kôs. 2. Filande (tkalnice) za svilo. 3. Gostilničarski in krčmarski obrt: dovoljeno je, moške mladostne pomožne delavce, ki služijo kot natakariji i. dr., uporabljati tudi čez osmo uro zvečer, toda najkasneje do polnoči. 4. Pekarski obrt: mladostni pomožni delavci moškega spola se smejo uporabljati kot vajenci v pekarnah belega peciva, katere tekem 24 ur le enkrat izdelujejo belo pecivo, med 8 uro zvečer in 5. uro zjutraj, toda kvečjemu štiri ure zaporedoma. — Lastniki obrtov so dolžni poskrbeti, da so ure, v katerih se vrši to uporabljanje, razvidne v delovnem redu, oziroma jih morajo nabiti na primernem mestu v delovnih prostorih. — Prestopki teh določb se kaznujejo po kazenskih določbah obrtnega reda.

B. Za pomožne delavce v tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih. § 96 a.

V tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih ne sme za obrtne pomožne delavce delovni čas, ne vračunajoč delovnih premorov, trajati dalje nego 11 ur največ v 24 urah.

Vendar more trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari zaslusavši trgovinske in obrtne zbornice uradoma oznamiti tiste vrste obrtov, katerim je z ozirom na njih dokazane posebne potrebe dovoliti podaljšanje delovnega časa na dan za eno uro, in njih imenik je pregledati od treh do treh let.

§ 37.

Če je delodajalec vsled lastne krivde dal delojemalcu opravičen povod za predčasni izstop ali za odpoved službenega razmerja, ne more uveljaviti po konkurenčni klavzuli utemeljenih pravic zoper delojemalca.

Isto velja, če delodajalec razveže službeno razmerje, izvzemši morda, da je dal delojemalca vsled lastne krivde v to utemeljen povod ali da je delodajalec pri razvezi službenega razmerja izjavil, da bo v dobi omejitve dajal delojemalcu nazadnje mu pristojajočo plačo.

Če je delojemalca za slučaj, da se ne bi držal konkurenčne klavzule, obljubil konvencionalno kazen, sme delodajalec zahtevati le zapadlo kazen; pravica do izpolnitve ali do povračila nadaljnje škode je izključena.

Konvencionalne kazni.

§ 38.

Znižanje konvencionalnih kazni je podvrženo sodišču.

Izpričevalo.

§ 39.

Delodajalec je obvezan, delojemalcu ob končanem službenem razmerju na zahtevo dati pismeno izpričevalo o dobi in načinu delovanja. Vpisi in opazke v izpričevalu, vsled katerih se delojemalcu otežuje dobiti novo službo, so nedopustne.

Če zahteva delojemalca med službenim razmerjem izpričevalo, se mu ga mora na njegove stroške dati.

Izpričevala, ki so v shrambi delodajalca, se morajo delojemalcu na zahtevo izročiti.

Nujni predpisi.

§ 40.

Pravice, ki pristojajo delojemalcem na podlagi določil §§ 8., izvzemši zadnji stavek, 9., 10., zadnji odstavek, 12., 14., odstavek 2, 15., 16., 17., odstavek 1 do 4, 18., 19., odstavek 2, 20., odstavek 2 do 4, 21. do 24., 29., 30. do 39., odstavek 2 do 4, 31., odstavek 1 in 2, 34. 35., 37. do 39., se ne morejo s službeno pogodbo niti razveljaviti niti omejiti.

Pristojnost obrtnega sodišča.

§ 41.

Za spore iz službenih razmerij, ki so v tem zakonu uravnana, so pristojna obrtna sodišča, če se na delodajalčovo podjetje uporablja obrtni red.

Solidno izdelane
**dežnike in
solnčnike**
priporoča

po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, kreplivo in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posiljalni prašek, proti ogibljanju otrok in proti po-
tenju nog, steklenica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skatla 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec kreplivo
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAK in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

**voznih koles in
šivalnih strojev**

= za rodbino in obrt. =

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Krili 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/2 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karnar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109,
Zdravje! Josefstädterstrasse šte. 26, Radetzkyplatz šte. 4.
V Gradcu: Sackstrasse šte. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bozne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 6 tukaj navedenih trdk
Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zupanja vrednih oseb.

Varstvena znamka.

A. & E. SKABERNE, Mestni trg šte. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volneno blago, kakor
ševijoti, popelin, deleni, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, čefirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kako-
vostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznane nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in
klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha.
Vedno sveže blago!

Peter Kozina & Ko.

Tovarna čevljev v Trzinu,
Gorenjsko.

Najmodernejše podjetje monarhije.
Otvoril sem lastno prodajalno

Na drobno v Ljubljani Na debelo
Breg šte. 20 (Cojzova hiša).

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

prilije, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

— 206 —

Razmerje do drugih zakonov.

§ 42.

V kolikor ta zakon ne določuje kaj drugega, se na službena raz-
merja, ki so v tem zakonu uravnana, uporabljajo predpisi občnega
državlanskega prava o službeni in mezni pogodbi.

Istotako ostanejo, v kolikor ta zakon ne določuje kaj drugega,
predpisi obrtnega reda izvemši §§ 72., 77., 80. do 80 i., 81., 84., 85. za v
tem zakonu urejena službena razmerja, na katera se uporablja
obrotni zakon v veljavi.

Člen II.

Po zaslišanju korporacij, ki so po zakonu poklicane zastopati
vpoštevne koristi (trgovske in obrtniške zbornice, odvetniške, notar-
ske zbornice itd.), se lahko vpoštevajoč vrsto podjetja in potrebščine
prebivalstva naredbenim potom določi, da se morajo predpisi obrt-
nega reda o nedeljskem počitku in delovnem času primerno uporab-
ljati na službena razmerja, ki so v tem zakonu urejena in niso pod-
vržena obrtnemu redu.

Nadzorstvo, ako se s tem in s §§ 18. in 19. tega zakona uteme-
ljene obveznosti drže, se lahko naredbenim potom izroči obrtnim
nadzornikom v zmislu zakona z dne 17. junija 1883, drž. zak. št. 117.

Natančneje določbe o kompetenci in o pravicah oblasti za spre-
jem ovad in za kaznovanje prestopkov, in sicer v okviru § 133. obrt.
reda, kakor tudi o dopustnih pravnih lekkih, se imajo naredbenim
potom izdati.

Člen III.

Določila tega zakona je uporabljati na službena razmerja, ki
obstoje ob času, ko zadobi veljavo.

§§ 28., 29., 32. in 34. ni uporabljati, če se je službeno razmerje,
predno je zadobil ta zakon veljavo, predčasno razvezalo.

Člen IV.

Ta zakon stopi z dnem, ki ga določi pravosodno ministrstvo
potom naredbe, najkasneje 1. januarja 1911 v veljavo.

2. Dodatna določila.

A. Za mladostne pomožne delavce in za ženske osebe.

§ 93.

Z mladostnimi pomožnimi delavci se v tem zakonu umejo
pomožni delavci do izpolnjenega 16. leta starosti.

— 207 —

§ 94.

Omejitev v uporabi mladostnih pomožnih delavcev in ženskih oseb.

Otroci pred izpolnjenim dvanajstim letom se ne smejo uporab-
ljati za pravilna obrtna opravila.

Mladostni pomožni delavci med izpolnjenim dvanajstim in
izpolnjenim štirinajstim letom se smejo za pravilna obrtna opravila
uporabljati, ako njih delo ni zdravju škodljivo in ne ovira njih teles-
nega razvoja in ne brani izpolnjevanja zakonite šolske obveznosti.

Delo teh mladostnih pomožnih delavcev pa ne sme trajati nad
osem ur na dan.

V ostalem je trgovinski minister v porazumu z ministrom za
notranje stvari zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice pooblaščen,
ukazoma oznameniti tista nevarna ali zdravju škodljiva obrtna
dela, pri katerih se mladostni pomožni delavci ali ženske celo ne
smejo uporabljati ali pa samo pogojoma.

Otročnice se smejo šele po preteku štirih tednov po njih porodu
uporabljati za pravilna obrtna dela.

§ 95.

Ponočno delo.

Mladostni pomožni delavci se o ponočnem času, to je v urah
med osmo uro zvečer in peto uro zjutraj ne smejo uporabljati za
pravilna obrtna dela.

Trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari
je pa pooblaščen za neke določene vrste obrtov z ozirom na klima-
tične razmere in druge važne okolnosti gori navedene meje ponoč-
nega dela ukazoma primerno urediti ali pa sploh ponočno delo mla-
dostnih delavcev dovoliti.

§ 96.

Razvidnost mladostnih pomožnih delavcev.

Imetniki obrta, kateri dajo dela mladostnim pomožnim delav-
cem, naj pišejo o njih seznemek, ki naj obseza ime, starost in stano-
vanje teh pomožnih delavcev in ime ter bivališče njih staršev, ozir.
varuhov in pa čas, kdaj so vstopili in izstopili.

Ta seznemek je na zahtevo predložiti obrtnemu oblastvu.
Za mladostne pomožne delavce šteje zakon osebe med dovrše-
nim 12. in dovršenim 16. letom, ki delajo v kakem obrtnem podjetju.

Uporaba mladostnih delavcev je po obrtnem redu
precej omejena, in sicer z ozirom na njihovo starost (§ 94., 1., 2. in
3. odstavek), dalje glede nočnega dela (§ 95., 1. odstavek) in glede
tovarniškega dela (§ 96. b, 1. in 2. odstavek).